

Thury Zoltán:
A FERI PÉNZE

Erdélyben, az én hazámban, a Felekhegy alatt van egy kis falu: Bányabükk. Tudja a jó Isten, miért adták neki ezt a nevet, én azt hiszem, hogy a határában elterülő nagy bükkfa erdő miatt, mely valóságos kincses bányája a grófi uradalomnak. A gróf Budapesten lakik egy szép nagy palotában, otthon pedig egy gazdatiszt vezeti a gazdaságot.

A gazdatisztet Ferenczi Pálnak hívják s van egy kis fia, Feri, aki nekem nagyon jó barátom.

A múltkor nagy dolog történt ebben a kicsi faluban. Komédiások érkeztek. Hangos dob- és trombitaszóval járták be az utcákat s szegények egész őszintén elmondták, hogy hogy kerültek ide.

Kolozsvárott játszottak s voltak vagy negyvenen a társulatban, melyet egy olasz úr, Articelli Tamás igazgatott. A társulatnak egy idő óta rosszul folyt a dolga. A közönség nem igen járt el az előadásokra. Istállójukban huszonöt szép idomított paripa ropogtatta az abrakot, ezekre is sokat kellett költeni. A hitelezők mikor már nagyra nőtt az adósság, mindent elárvereztek, hogy a pénzükhöz jussanak. A drága lovakat egymás után vezették elő s adogatták el potom áron. Az igazgatónak fekete kis lován kívül alig maradt valamije. A társulat föloszlott, mindenki elment szerencsét próbálni. Egyik erre, a másik arra – s csak az igazgató családja maradt együtt. Ők ide jöttek. Összesen öten voltak. Apa, anya, egy nagy fiú, egy nagy leány és a kis Mari, az igazgató úr legkisebb gyermeke. Hozzá még az a nagy bánatuk is volt, hogy az igazgatóné a sok nyomorúság miatt, melyhez nem voltak szokva, megbetegedett, s hetekig nem tudta elhagyni az ágyat, melyet a kocsmában vetettek számára.

A szegény beteget rendszeren Mari ápolta estig, este pedig ő is otthagya az anyját, mert játszania kellett. A közönség, mely Feriékből és néhány falusi emberből állott, legjobban szerette ezt a legkisebbik komédiást, sokszor tapsoltak, virágot és cukrot adtak neki. S a Feri anyja egyszer, amikor nagyon csinosan lovagolt a fekete kis lovon, megcsókolta olyan szeretettel, mintha édesanyja lett volna, azután leültette maga mellé a kisleányt és kérdezősködni kezdett.

Másnap a Feri édesanyja, egy jóságos áldott asszony, ízletes levest tett egy csészébe, befödte egy tányérral, a tányérra puha vadpecsenyét tálalt, s odaadta a cselédnek, hogy vigye át a szegény beteg asszonynak. Feri hallotta a rendelkezést s addig kérte édesanyját, míg megengedte, hogy ő is átmelessen meglátogatni tegnap esti kis ismerősét, Marit.

A kisleány az ágy mellett ült és sírt. Szegény édesanyja ma betegebb volt, mint tegnap s látszott az arcán, hogy nagyon szenved.

Feri is kis fiú volt. Csak nézett erre-arra, nem igen tudta, hogy mit mondjon. Végre is azt tette, amit a jó kis szíve mondott, vigasztalta a kicsi leányt.

– Ne sírj, Mari, ne sírj. Meggyógyul édesanyád.

Bármennyire őrizkedtek is a gyermekek, mégis csináltak egy kis zajt s a szegény beteg asszony fölébredt. Feri illedelmesen kezét csókolt s megkérdezte, hogy mint érzi magát?

– Jól, kisfiú, jól, kinek a gyermeke vagy? Hogy hívnak?

– Ferenczi Ferencnek, édesapámat pedig Ferenczi Pálnak.

– Csókolom az édesanyád kezét, amiért ilyen jó hozzám.

A szegény asszony jó étvággal fogyasztotta el a levest az utolsó cseppig s a vadpecsenye sem ment kárba. Mintha máris jobban lett volna. Aztán újra elszenderült s a két gyermek, hogy föl ne ébressze, kiment a kertbe. Leültek egy padra s beszélgettek.

A kisleány érezte, hogy valamivel meg kellene hálálni ezt a jóindulatot s mosolygó arccal ígéretett nagy dolgokat a mai előadásra:

– Mutatok nektek ma valami nagyon szépet. Úgy fogok lovagolni, mint egy kicsi angyal. Apám, mikor levesz a lóról, mindig megcsókol s azt mondja, hogy olyan vagyok, mint egy kicsi angyal. Ma is olyan leszek. Hanem én még kicsi vagyok, nem tudok olyan sok szép dolgot, mint anyám. Anyámat látnád, szép hosszú fekete ruhája van, ami a földig ér. Kesztyűjét felhúzza a könyökéig, fejére olyan kalapot tesz, mint amilyent a férfiak viselnek s a cipőjére sarkantyút köt fel. Azután azt mondja a lónak: Muci, s megsimogatja. Még a ló is szereti s úgy engedelmeskedik neki, mint én.

– Édesanyád is tud lovagolni?

– De még hogy tud, ha látnád! Ha ő akarja: táncol a ló s még csárdást is tud.

Aztán sóhajtott.

– Persze, ha volna ló.

– Hát a Csilla?

– Az nem bír el senkit, csak engem.

Aztán egyébről sem beszélt a kisleány, csak a lovagról.

– Volt sok-sok lovunk, sárga, fehér, szürke, piros, mindenféle színű. Egyik többet tudott, mint a másik. Cézár megtalálta még a gombostűt is, ha eldugtuk, Muci pedig olyan magasra ugrott, mint a, mint a... mint az asztal. Most már nincs, csak egy.

– Aztán miért nincs?

– Hát eladták. Jöttek valami bácsik. Az egyik dobolt, a másik kiabált. Apám sírt, anyám is sírt, én is sírtam, Bukfenc Jankó pedig, aki annyi komédiát csinál, haragudott s nagyon megszidta azt az urat, aki kiabált.

– Hát miért nem vesztek más lovakat a pénzen?

– Nem a miénk a pénz.

– Hát kié?

– Akik eladták.

– De a sok ló a tietek volt?

– A miénk.

– Hát aztán hogy lehet, hogy mások adták el mégis?

– Nem tudom.

Ezen nagyon elgondolkoztak. Egyszerre csak Feri törte meg a csendet.

– Pénzettek sincs?

– Nincs az se, azt mondja apám.

– Nekem van három forint tizenhét krajcárom a perselyben.

Újra hallgattak. Újra Feri kezdte el a beszélgetést.

– De ha ló volna, akkor nem kellene pénz, ugye?

– Nem.

– Ló van! A grófnak van annyi, de annyi, hogy én nem is tudom, mennyi. Ő adhatna nektek vagy százat.

– De nem ad.

– Dehogynem. Megkérjük majd. Apám azt mondja, hogy nagyon jó ember, engem pedig nagyon szeret. Meg is csókolt, amikor utoljára itt volt. Kérek én tőle egy csomó lovat, csak jöjjön haza.

Mikor a kisleány hazament, nemigen tudták elképzelni, hogy mi baja lehet. Nagyon elgondolkozott. Csak este állott elé azzal, amit mondani akart. Odament az édesapjához, kis kezecskéjét belemélyesztette az öregúr szőke szakállába, kedveskedett s végre előállott a mondanivalójával.

– Nagyon szeretném, ha írni tudnék.

– Miért, kisleány? – kérdezte az apja.

– Írnék egy levelet a gróf bácsinak.

– Mit írnál neki?

– Hát kedves apuskám, tudod, szegény Mariéknak volt sok lovuk s valami rossz ember mind elvette tőlük. Most nem tudják szegények, hogy min lovaljanak. Megkérném a gróf bácsit, hogy adjon nekik vagy száz lovat, hogy legyen szegényeknek elég.

– Hányat?

– Vagy százat.

– Sok lesz az.

– Dehogy, van neki több is.

– Hát te adnál?

– Én? Odaadnám mind, még ötvenet is.

– Ötven kevesebb, mint száz.

– Kevesebb? Nem tudtam. Ha nem volna száz lovam, adnék nekik egy milliót.

– Mit, lovat?

– Nem, forintot.

– Az nagyon sok pénz.

– Mari azt mondja, hogy annyi kell nekik, hogy lovat vehessenek.

– Kevesebb is elég lenne.

– Mari ennyit mondott, márpedig ő tudja – nyakaskodott a kis tőkepénzes.

Aztán megint elhallgatott, de csak azért, hogy mindjárt egy új kéréssel álljon elő:

– Édesapám! Csinálj nekem egy levelet, majd én megmondom, hogy mit írj bele.

– Aztán kinek küldöd el?

– A gróf bácsinak.

– No jó, hát mondjad, hogy mit írjak.

A gazdatiszt úr térdére ültette a kicsi fiát, papírt tett maga elé, leírt mindent úgy, ahogy következik:

„Gróf bácsi! Csókolom a kezét. Van itt egy kicsi leány meg az apja, meg az anyja, meg a nénye, meg a bátyja, meg a Csilla. Az apjának egyszer sok ló volt, de most csak egy van s az is csak akkora, mint egy kicsi borjú. Ló kellene nekik szegényeknek s akkor mindjárt gazdagok lennének s a kicsi leány anyja se lenne olyan beteg s lovalhatna is, ha ló volna. Azt mondja Mari, hogy nagyon szépen tud lovalni. Kérem, édes gróf bácsi, adjon nekik lovat, nem kell sok, csak vagy száz. Ha nincs ló, küldjön nekik egy millió forintot, azzal vehetnek tán még ötvenet is.

Kezét csókolom, tisztelem Billt.

Feri”.

Bill egy nagy, újfundlandi kutya, kenyeres pajtása Ferinek, azért ilyen figyelmes iránta. A neve alá saját kezűleg húzott egy nagy kacskaringós cikornyát, mint a nagy emberek szokták.

Azután egyebet se csinált, mint várta a választ s bízatta Marit sok szép ígérettel.

– Ne félj, lesz ló, lesz bizony.

– Nem hiszem.

– Meglátod.

A válasz csak nem érkezett meg. Egyszer aztán Feri is megunt várni s mikor már minden reményről letett, sírva panaszkolt el bánatát Marinak.

– Rossz ember a gróf bácsi, nem ad se pénzt, se lovat. Pedig sok van neki. Írunk neki újra.

Megint írtak. Most már körülményesebben beszélte el az állapotokat s bizonyosra vette, hogy lesz eredménye az újabb levelezésnek.

A válasz újra késett, Feri már kezdett zúgolódni a gróf bácsi ellen s emlegette, hogy nem fogja szeretni többet soha. Egyszer aztán, mikor már igazán túlságosan sokáig késett a válasz, meggondolta a dolgot.

Szegény Mariéknak nincs pénzük. Míg megjönne a millió, ad ő nekik.

Elővett egy kötőtűt s addig forgatta a perselyben erre, arra, míg a nyíláson kiesett egy szép, fényes picula. Azt zsebre vágta, átszaladt vele Marihoz s odaadta neki.

– Míg megjönne a gróf bácsi pénze, addig használjátok ezt. Ha elfogy, van nekem még sok ilyen.

Nem is hitte, hogy olyan hamar elfogy egy ilyen fényes ezüstpénz, mikor csak öt ember van rászorulva.

*

Nem végződik ám olyan szomorúan ez a történet, mint ahogy gondolná az ember. Az igazgató úrnak valahol messze Olaszországban élt egy bátyja, aki gazdag ember s valami banknál hivatalnok. Mikor megtudta, hogy öccse milyen nyomorúságba jutott, idejött, kisegítette őket a bajból s a családot visszahelyezte a régi jó sorsba. A Mari édesanyja felgyógyult s most már olyan egészséges, mint a makk. Nagy városokban művészkednek újra, de most már jobban vigyáznak magukra, mert Feri megmutatta nekik, hogy se a ló, se a millió nem terem olyan könnyen, amint gondolná az ember. Boldogabbak, mint valaha, nevetnek, mosolyogva végzik el a dolgukat s meg vannak elégedve a világgal, mióta újra velük van a jó Isten.